

I. Acte mai vechi.

1.

Decretul împărătesc din 30 Septembrie 1783 Nr. 1701, privitoriu la încorporarea eparchiei ortodoxe române din Transilvania la metropolia sârbescă din Carloviț.

Bonis ex rationibus a Resolutione Mea, ut Episcopus non unitus transilvaniensis Jurisdictioni Metropolitae Carloviciensis penitus subjiciatur, recedere nequitquam possum: Ex hoc autem non sequitur, privilegia non unitae nationis transilvanicae iis illiricae nationis in hungaria penitus uniformanda esse, sed intentio Mea unica est, ut Episcopus in omnibus spiritualia concernentibus objectis a Metropolita, et Synodo archiepiscopali dependeat. Propositum ergo a Metropolita Putnik, primo loco Gedeonem Nikitics in Episcopum non unitum pro Transilvania denomino, quod a Cancellaria tam Metropolitae, quam Gubernio, ut in sequelam hujus ordinationis necessaria disponat, illico insinuandum est — uti una etiam Consilio Belli aulico injunxi, ut pari modo etiam Episcopus Radaucensis in Buccovina Jurisdictioni, et dependentiae Metropolitae subjiciatur.

Josephus m. p.

2.

Estras din Instrucțiunea dată pre lângă decretul împărătesc din 9 Octobrie 1783 Nr. 2253, privitoriu la subordnarea eparchiei Transilvaniei și a Bucovinei în cele dogmatice și spirituale la metropolia sârbescă din Carloviț.

Tertio. Si quando in momentis fidei praecise dogmata orientalis Ecclesiae concernentibus aliquo recurrendum foret, recursum nunquam ad alium, quam Metropolitam Carloviciensem et Synodum per eundem Carlovicii celebrari solitam instituet, ab eodemque Metropolita et Synodo ejusdem Archiepiscopali in dogmaticis et pure spiritualibus dependebit, et Synodis quoque per eundem celebrari solitis interveniet, ab omnibus tamen, quibus Natio in Hungaria Illyrica fruitur Privilegiis exclusus erit.

3.

Resoluțiune împărătescă din 8 Decembrie 1786, prin care eparchiile din Transilvania și Bucovina se pun cu cele disciplinare sub metropolia sârbescă din Carloviț.

Haben die Bischöfe von Siebenbürgen und der Bukowina unter dem Metropoliten von Karlowitz auf die nämliche Art, wie alle übrigen nicht unirten

Bischöfe zu stehen, nur jene *Gegenstände ausgenommen*, die *bloss* für die *illyrische* Nation, im Gemässheit der denselben ertheilten Privilegien geeignet sind, es folget also daraus, dass die Appellation, wenn sie einen Gegenstand betrifft, der auf die *disciplinam internam* sofort auf ein *vera spirituale* eine Beziehung hat, von diesen *beiden Bischöfen* an den *Metropolitan* in Karlowitz zu gehen habe.

4.

Locotenența ungară dispune a se întruni sinodul sêrbesc pentru alegerea de episcop din Verșeț și Timișóra, la care sunt chemați și episcopii din Transilvania și din Bucovina.

Nr. 14139.

Hochwohlgeborener, Hochwürdigster Metropolit!

Nachdem das gr. n. unirte Bisthum zu Werschetz durch den Todfall des *Vincentius Popovits*, jenes zu Temesvár aber durch den Hintritt des *Sophronius Cyrillovits*, welcher zugleich Administrator des Ofner Bisthums war, erledigt worden sind, so haben Seine Majestät allergnädigst beschlossen, sowohl die Bisthümer von Werschetz und Temesvár, als auch jenes von Ofen mit neuen Vorstehern ehestens wieder zu besetzen, und zu diesem Ende einen Synodum der gr. n. u. Nation unter dem Vorsitze des Freiherrn *Joseph von Orczy* als zu diesen Acten delegirten königl. Commissär am 22. May d. J. nach dem neuen Kalender zu Karlowitz abhalten zu lassen.

Zu diesem Synodum sind auch die gr. n. u. Bischöfe von Siebenbürgen und von Radautz aus der Bukowina berufen, jedoch denselben zugleich gestattet worden, dass Sie nach Umständen einen Archimandriten und respective Archidiaconen oder Vicarium statt ihnen dahin absenden können.

Was aber die Stimme dieser zweien Bischöfe anbelangt, so soll selbe lediglich auf die *dogmatica et pure spiritualia* sich erstrecken, keineswegs aber in jenen Angelegenheiten statt haben, die sich auf Privilegien, an welchen sie keinen Antheil haben, beziehen.

Gegeben aus der königl. ung. Statthalterei, Ofen den 28. März 1786. ¹⁾

¹⁾ Sinóde s'au ținut:

1.	în	anul	1774	Com. imp.	Gen.-Major Bar. Mathesai	
2.	"	"	1776	"	Conte Jankovits.	
3.	"	"	1780	"	"	} Aceste două s'au ținut în Timișóra.
4.	"	"	1783	"	"	
5.	"	"	1786	"	Bar. Orczy.	
6.	"	"	1816	"	F.-M.-L. Bar. Siegenthal.	
7.	"	"	1837/8	"	"	Csolics.
8.	"	"	1842	"	Conte Szétsén.	

5.

Instanța clerului și poporului românesc din diecesa Aradului, dată la împăratul Francisc I. a. 1814, pentru instituirea unui episcop român în eparchia Aradului.

Neamul și preoțimea românească din diecesa Aradului, de legea grecască neunită, cu cea mai aplecată și credincioasă supunere îngenunchind, îndrăsnesc a se ruga, ca după mórtea acestui Episcop, Pavel Avacumoviciu, după milostiva sa îndurare, Maiestatea Vóstră să binevoască a le da lor Episcop de neam român, cu sângele și cu inima român.

În tóte dîilele privesce și cu negrăită simțire a inimei uimindu-se, vede purtarea de grije și înaltele orînduieli ale Maiestății Vóstre, care ca un adevărat părinte le întocmesci pentru fericirea popórelor supuse augustului sceptru, precum și șcólele preparande din Aradul vechiu, care pentru deșteptarea și luminarea neamului românesc s'au ridicat din părintésca milă a Maiestății Vóstre, neamul românesc și clerul plin de mângăiere, le-au primit și încă cu atât mai mare mângăiere, întru cât în mare nădejde *zariadia* de a goni negura, carea la cea mai mare parte a preoțimei și a neamului, așa le cuprinsé mințile, cât nu puteau să-și cunóscă datorințele sale cătră Dumneșeu, nici cătră Monarchul seu, nici cătră patrie, nici cătră cel de aprópe al seu, nici cătră sine însuși.

Ci ca nădejdea acésta, carea acum numai ce a înflorit, să pótă aduce fructele sale și cât de curênd să-i ajungem secerișul, ca Maiestății Vóstre să aducă credincioși supuși, patriei cetățeni vrednici și bune mădulare neamului românesc, de lipsă este o căpetenie păstoréscă de neamul seu, care să pórte grija și să privegheze la luminarea neamului, ca nu încredințându-l și remânênd éráși în grija acelorași, cari până acum la atâta număr de om au împedecat și au întârđiat luminarea, séu nu cumva mijlociri protivnice prin acestia întrebuințându-se din tóte părțile în patul seu oprindu-o să slăbescă și să nu pótă apoi veni la fructele cele cópte.

Nici odată dela Maiestatea Vóstră, nici dela cei înainte reposați împěrați n'au putut cere acea îndurare, ca pre neamul românesc, carele cu limba, cu nascerea, cu obiceiurile și cu portul fórte se deschilinesce de celelalte neamuri supuse a țerii, să-i aducă la asemenea tréptă a culturii și a învățaturilor cu celelalte neamuri.

Ne spun tabulele legilor, pline sunt și istoriile de mărturii, cumcă însași mama țéră unгурéscă, pre neamul acesta românesc mai vechiu decât sine, l'a ținut și l'a crescut ca pre un fiu al seu, necăutând la deschilinierea limbei și a legii.

Cu dreptul putem întreba de aici: de ce dar pre lângă atâtea griji nu a urmat nici o nădejde? De ce neamul românesc de abia a ajuns la trépta cea mai de jos a învățaturilor? De ce în tótă monarchia austriacă cei mai cumpliți făcători de réu sunt românii? De ce neamul acesta mai totdeauna este

gata la tulburări din lăuntru? De ce la români, vecinii unul de altul nu-și pot păstra lucrurile sale? Rar este să fie românul lucrătoriu, rar așîderea și norocos.*)

Augustule împărate și apostolice craiu! Dă-ne îndrăsnelă, ca cauzele cele adevărate a tuturor întâmplărilor séu rēutăților acestora, de cari omenirea se înfioréză, cu fiască credință să le înșirăm.

Depărtată să fie tótă urăciunea și tótă pizma neamului românesc și a clerului, cătră neamul sêrbesc, fiind tot de o lege cu sine și avēnd asemenea dreptate a țerii. Ci tot de am trebui să spunem, ce e drept, cauza mai sus spuselor urmări rele nu este tocmai neamul sêrbesc, ci cu adevărat privilegiile acelei părți a neamului acestuia, cu milostivire dăruite, care sub împărăția rēposatului împărat Leopold I., cu patriarcul și metropolitul lor Arsenie Cernovici, au venit la anul 1690 în părțile cele supuse santei corone a țerii unguresi sub acea augustă îngăduință, ca prin biruitoarele cesaro-crăiesci arme cu ajutorul lui Dumneđu, de nou să se ducă în ținuturile și lăcașurile ce le-a avut mai de nainte, și vrășmașii mai curēnd să se isgonéscă de acolo.

Nu dóră ne înșelăm, séu mai vêtos fiindcă tóte privilegiile, cari ar împedeca dreptul altuia, rămân fără de nici o putere, — tóte relele mai sus pomenite nu înaltelor îngăduințe séu cuprinderilor datelor privilegii și cesaro-crăiescilor înalte privilegii, ci cu totul clerului celui mare sêrbesc le ascriem, carele cu vicielnă măiestrie sub forma privilegiilor făcēnd întrebuiņarea a căutat și lucrat ca nesimțit să înșele și să prindă pe români în lanțul seu, cari români dimpreună cu clerul seu, pentru prostia și nesciința sa, fiind-că de o lege sunt, n'au priceput înșelăciunea sêrbilor, și de abia în ziua de astăzi s'a deșteptat din somnul cel păgubitoriu. Drept aceea mai marii clerului sêrbesc vēdēnd bunătatea românilor cea próstă și făcēnd întrebuiņare de dēnsa, au lucrat fără români pentru români, cum au vrut ei, că nu a fost nimenea până acum care să le stee împotrivă, și sē-'i împedece de a căuta cu scăderea altuia ridicarea sa, precum au lucrat mai marii clerului sêrbesc cu românii.

*) Cuvinte grave sunt acestea, cari abia se póte cugeta, că au putut fi scrise de un român. Mai aspră caracterizare față de poporul român nu s'a scris nici de scriitori de alt neam, cari urēsc pre români. Ori în cât de asupritóre împregiurări politice și sociale au putut trăi cândva românii din Ungaria séu alte părți, ei conduși de firea blândă și simțul cel bun înăscut în ei, nici-când nu și-au pierdut cumpētul ca cetățeni loiali ai statului și ca binevoitori ai deapropelului, de aceea autenticitatea acestui act-nu póte se nu fie trasă la îndoélă, cu atât mai tare, cu cât apariņiunea lui pentru ântăia-óră în „Biserica și Șeóla“ anul 1878 Nr.ii 27 și 28, după nota redacțiunii se mulțămesc unui isvor privat, nesciindu-se nici aceea, decă au fost ascernută acéstă instanță la locurile înalte. Decă însă în adevēr s'a promovat împăratului acéstă rugare, atunci nu póte fi altcum, decăt, că o mână neromânéscă a meșterit după pofta inimii sale la insultele cuprinse în ea la adresa poporului român, séu, că autorul român, preocupat de scopul, ce urmăria, voind se misce „acheronta“ au comis aceste esagerațiuni.

Înăscut-a dreptatea Maiestății Vóstre, cunoscându-o neamul și clerul românesc de legea grecescă neunită cu aplecate genunche, le pune acestea preafnaltei priviri, ca să binevoască a aduce drépta judecată.

Români cu locuința în părțile Ungariei cele dincolo de Tisa și în tot Ardelul, care de demult se chiăma Dacia, mai nainte de a lua unгурii stăpânirea în părțile acestea, cu mulți ani sunt mai vechi.

Nici nu este îndoelă, ca românii, cari și astăzi în limba lor se numesc români, dóră nu ar trage începutul lor dela colóniile romanilor aduse în Dacia, care în zilele alergării neamurilor cei universale, cu venirea atâtea neamuri varvare, precum numele și stăpânirea și-a perdut, așa și limba și portul, prin jalnica tulburare că acesta a desrăděcinat, însă mai puțin nația românescă întru ființa sa nu a încetat. Ca rămășițele coloniilor vechilor romani, cari de alte neamuri se chiămau Vlachi, venind unгурii cu vîrtutea sa 'i-au tras cătră sine, și cum pre alte neamuri care le-au aflat aici, așa și pre români lăsându-i în lăcașurile lor, 'i-au primit în societatea și sórtea lor cu sine.

Cum-că legea cea creștinescă mai nainte de a ajunge alergarea cea universală a neamurilor cătră sfârșitul veacului al 4-lea în părțile de mēdă-nópte ale împărăției Romanilor, precum și tocmai în cetățile cele de scaun, în Roma și la Constantinopol, a fost înfipt răděcina sa în Dacia, nici o îndoelă nu este. Pentru ca cu priveghierile marelui Constantin împăratul și a următorilor lui, gonit fiind întunerecul păgânătății, pretutindenea popórele, încât ținē împărăția Romanilor, se luminase cu strălucirea învățătúrei lui Christos.

Cunoscēnd românii de mai nainte adevărul cel aducătoriu de fericire prin tirăniile muncii varvarilor, nici cum nu se retraseră la retăcirea păgânătății. Apoi, deși până a ținut împărăția varvaricescă nimica după legea grecescă, de față nu se slugia, nici putea să fie, dară tot nimenea nu le putea tăgădui cumcă prin slujbe private creștinesci, ce le făceau romanii și alte popóre supuse, pre ascuns, nu ar fi domolit obiceiurile varvarilor și n'ar fi dat cause și ocașie de au trecut și ei în legea creștinescă, care se póte mărturisi din istorie și monumenturi.

Întrebe-se întru sine ispititorii ispititorilor vechi de acesta cât le place. Adecă mai nainte s'au plecat unгурii bisericeii apusului séu latinesci, ori bisericeii răsăritului séu grecesci? Când acesta puțin se atinge de scopul nostru despre supuși, socotim a fi destul alăturând aici, cumcă mai nainte de Sf. Stefan I. craiu al unгурilor, slujba legeri creștinesci cea privată, de carea mai sus s'a đis, în părțile unguresi celea dincolo de Tisa și în Ardeal, era după obiceiul răsăritului avēnd și episcopi, cari în cele duhovnicesci erau supuși instrucției patriarhilor dela Bisantiu, precum acesta numai cu o dovadă se póte mărturisi, dela împărțirea împărăției romanilor între fii marelui Constantin în împărăția răsăritului și a apusului. De vreme ce neîncetata certare mai până la sfârșitul vécului 11. între curtea Romei și între curtea Constantino-

polului de stăpânirea duhovnicescă, și cu totul încă nesăvârșită, ce se atinge despre dogmele credinței în biserica latină și greacă, care între biserici a pricinuit despărțire și despicare, ce se dice schismă, această deunire în veacul al 16-lea prin soborul dela Trident cu totul sfârșindu-se, s'a întărit, ca curtea dela Roma se aibă jurisdicție adecă stăpânirea sa preste provinciile apusului éra Curtea Constantinopolei (Bisantiului) preste provinciile resăritului a împărăției Romanilor.

Dar însași deunirea pentru stăpânirea duhovnicescă, carea mai vârtos în curtea Romei și a Bisantiului a străbătut, ce se atinge de clerul cel mic și de poporul creștinesc, nu a făcut atâta deschilinire câtă se vede astăzi. Rëndul prelaților a preoțimei cei înalte, numai ce se atinge de clerul cel mai mare a religiei latinesci dela scaunul stăpânirii Romei s'a introdus cu mult mai în urmă, éra mai vârtos din temeiurile legii creștinesci, alegerea episcopilor este aședată prin însași comunitatea, apoi după aceea dela căpetenie lumesci, care se face până în ziua de astăzi în această apostolică crăime.

Adevărat este cumcă locuitorilor țării unguresci legea bisericei resăritului mai nainte de timpurile acele în care neamului sârbesc s'au dat privilegiile, li-s'au pus episcopi prin craii apostolicesci, și că acești episcopi asemenea privilegiu au avut cu clerul cel mai mare catolicesc, legile țării mărturisesc, fiindcă precum arată articolul al 4-lea anul 1574, rutenii și românii de aceea nu au dat episcopilor catolicesci deciuéla, pentru-că aceea o dau episcopilor și preoților, de legea sa. Și cumcă acesta, românii din districturile Bereteu, Bistrița și Lacsia, încă la începutul veacului al 18-lea așa au lucrat, ne arată articolul 85 din 1723, că ei episcopului dela Orade nu au vrut să-i dea deciuéla.

Deci ticăloșelor timpuri, în care după bătaia dela Mohaciu cu Turcii, cea mai mare parte unguresci adecă toate părțile cele dincolo de Tisa și Bănatul au gemut mai 200 de ani sub jugul Turcilor, séu rupte fiind dela trupul țării unguresci, a fost supuse stăpânirii principilor Ardealului, acestor împrejurări are de ascrie neamul și clerul românesc, de ce nu au avut episcopi din neamul seu.

Și acesta este urgia aceea, dela care s'a tras mojiția și neînvătătura clerului și a neamului acestuia, că au fost numai pe sine însuși lipsiți și ca nisce părăsiți dela totă mestecarea cu fii cei mai luminați ai patriei, și dela învățăturile cele înalte opriți fiind, de abia au putut păstra, prin povestire cu gura și prin întrebuintarea cărților bisericesci, ba și de aceste puține sunt, nisce schintea a caracterului românesc și a legii creștinesci, cu care se deschilinesc de dobitocele necuvântătoare.

Când clerul mai mare al sârbilor, cu virtutea privilegiilor dela repositii înainte mergătorii Maiestății Vostre împărați, s'au întrarmat la anul 1690, mai nainte de ce Turcii la Zenta, în comitatul Pestelui cumplit fiind bătuți sub aripile pajerei, totă Țera-Ungurescă afară de Bănat și regimentul Ciaciștilor

au trebuit să o lase neamului și clerului românesc, — atunci spre bucurie a putut fi, că religia cea 200 de ani nebăgată în sémă, prin grija și orânduielele acestor mai mari, de nou trebuia să se întocmescă, cultivarea și moralitatea să se ridice ca și din cenușe.

De vreme ce clerul cel mai mare al sêrbilor, rugându-se în comitiile (diete) crăimei ținute la anul 1792, să i-se dea dreptul de a avé votum (cuvântul) și scaun în dietă, apoi între celelalte aceste s'au adus: Cumcă statornica norocire a societății cetățenesci se cuprinde în norocirea tuturor soților, deci toți aceia lucrăză înprotiva statornicei fericiri a patriei, carii milióne de locuitori de legea acésta, prin vre-o câteva mădulare ale sale ar vré să-î subtragă dela darurile și facerile de bine ale constituției; așadară înprotiva statornicei fericiri a patriei lucrăză clerul cel mare sêrbesc, închiđend calea neamului românesc, care cu trei părți este mai mare la număr decât neamul sêrbesc, ca să nu pótă avé ocașie de a străbate nici la o tréptă a vre-unei diregătorii.

Étă că românilor și rutenilor de legea bisericeii răsăritului, cari locuiesc în părțile Terii-Unguresci, dela méđă-nópte cătră răsărit, augusta móșa Ma-iestății Vóstre, reposata Maria Teresia, prin unirea credinței și prin episcopi de neam și de seminția lor mult ajutoriu le-a adus. De ar fi fost, ca dintru acel timp și preste bisericile diecesei Aradului, Timișórei și a Verșetului, căpeteniile legii să fi fost de român, au dóră prea milostiva voe ce se atinge de românii acestor diecese nu ar fi avut cu mult mai fericite urmări? Cu dreptul nu ne îndoim.

Tótă diecesa Aradului, care după declatoriul dat în anul 1777 cu multă îndurare, cuprinde în sine 14 protopresbiterate cu 480 de locuri mame și 126 filiale, parochi atâtea și biserici, toți numai români sunt, și de abia se află trei locuri amestecate cu sêrbi.

Diecesa Timișórei, 10 protopresbiterate, în care sau arătat a fi 287 de locuri mume, numai unul, al Chichindei cu 17 parochii, se află, în care sunt numai sêrbi, érá a Cianadului și a Becfherecului-mare cu 40 de parochii amestecate cu sêrbi, celelalte locuri sunt tóte românesci.

Érá în diecesa Verșetului, din 6 protopresbiterate cu 239 parochii și 19 filiale, atâtea și biserici, numai protopresbiteratul Verșetului este cu sêrbi amestecat, căci în celelalte în tóte sunt numai români de legea grecéscă neunită.

Așadară prin conscripția locuitorilor făcută la anul 1769 de Clari Graful și Presidentul Bănatului, se spune chiar că din 450,000 nu sunt nici 80,000 sêrbi, însé altă parte, români s'au aflat 300,000. Cum de înaltă luare de sémă la atâtea număr de supuși credincioși nu le-a dărui căpetenie duhovnicéscă de neamul și seminția lor, care se pórte chilina grije de îndreptarea lor? Acésta nici că se vede din altă parte a veni, fără numai că, socotesc unii, că póte fi acea aseménare și deschilinire între români și sêrbi, care este între șvabi și între alte neamuri de vița nemțéscă, fiind aceste mai cultivate, au dialect mai limpede, ér aceea, mai próstă.

Acastă socotință se adevereză cu sârbii, cari s'au sălășluit pre marginile dela Arad pre lângă Murăș și Tisa, făcându-se miliție înprotiva Turcilor, când țineau Bănatul. Așa fiind dimpreună sub jugul Turcilor când țineau Bănatul, și în comitatele Aradului, Zarandului și Biharului, până unde s'a fost întins puterea turcescă, sârbii au învățat limba locuitorilor vechi, adecă românescă, fiind cu românii amestecați și de o lege.

Cumcă prin străduirea mai marilor clerului sârbesc, întunerecul care sub jugul turcesc a fost prins inimile neamului și a clerului românesc, încă nu este gonit de noi, nici se va goni, acesta numai de acolo se pôte arăta, fiind că clerul acesta sârbesc cu poporul și cu clerul românesc nici-odată nu vorbesce în limba și dialecta lui, adecă românesce, așa nici temeurile moralității creștinesci, séu învățăturile religiei cele mântuitoare nu sciu a turna, nici cercetări canonesci pre la biserici nu fac, cu a căror ocașie se cunoscă scăderile cu care se luptă credincioșii, bisericile și școlele, apoi se aducă vindecare tuturor acestora sântele slujbe pentru întărirea credincioșilor se le facă și temeurile moralității creștinesci și înaltele crăiesci îndreptări și bunevointe întru inimile lor, cu cea mai mare evlavie se le întărescă, ca tôte cum se cade în rënd se vină, și cumcă acest de acolo până astăzi putem încheia, fiind-că și însași sântele slujbe, în unele locuri nu în născuta limbă românescă, ci în cea sârbescă, ba tocmai muscălescă poruncesc a se face, care limbă muscălescă nici însuși sârbul nu o înțelege. Acesta se vede că clerul cel mai mare o face din interesul seu, ca nu cumva mergând la sântele slujbe, și așa din cărțile bisericesci, poporul cel încredințat grijei lor cei duhovnicesci, prin învățăturile legii și a moralității se se mântuiescă, ci încă se vină în mai mare întunec și urgie.

În ce mod dară s'ar putea cere dela clerul cel mai mic se ajungă la aceea tréptă a învățături și a moralității, care se cere dela un păstoriu sufletesc, când mai tótă vieța sa o petrece în cetirea cărților bisericesci, scrise în limba muscălescă, de vrea se-și capete séu se-și țină parochia?

Tôte lucrurile și trebile consistoriului în mai sus numitele diecese le pörtă în limba sârbescă, apoi însuși episcopul cu cea mai mare parte a asesorilor născuți sârbi nu sciu românesce, și puțini asesorii de român, unde se află, nu sciu sârbesce. De unde sentințele și hotărârile consistoriului nici asesorii românesci, nici românul cel cu cauza nu le înțelege, nici îl întrébă, nici îl ascultă se grăiescă vre-un cuvânt pentru sine în judecata episcopescă.

Încă nici preainaltele orânduiei împărătesci, care se poruncesc, ca preoții se le facă cunoscute ómenilor în limba cea născută, în cancelariile episcopesci așa de rău se fac românesce, cât de multe-ori nici de cum nu se pot înțelege.

Tôte acestea arată ca și cu degetul, cumcă sub episcopii sârbesci clerul și poporul românesc, carele prin articolul 27 din 1790 s'a dăruit cu dreptul cetățenesc, ce s'a dat și tuturor locuitorilor de legea grecescă neunită din Tera-Ungurescă și din părțile ei împreunate, și precum clerul cel mare a

sârbilor în provocata instanță sub *a*) a arătat că fac milioane, — de nu sunt la trei părți de patru, dară două părți de trei cu adevărat sunt în veac fiind la întunec osândiți, nici-când nu vor pute ajunge la acea treptă a omeniei, în care s'ar cuveni acésta nu ca nisce fii desrădăcinați ai țerei, ci ca nisce credincioși ai Maiestății Vóstre trebnici supuși, după înaltele îndemnări și voințe a Maiestății Vóstre, și după însuflețirea legilor țerii, precum și după însuși cererile aduse sub aplecata credință în dieta Țerii-Unguresci din 1790 înaintea augustului crăiesc tron, și despre acésta îngăduită milostivă rezoluție crăiescă, alta mijlocire mai bună, după timpurile de acum nu se póte întrebuița fără cât că după pilda românilor de legea grecéscă neunită din Țera-Ungurescă, să li-se dea episcop de neam român sub a cărui priveghere institutul de învățământ întemeiat prin mila Maiestății Vóstre în Aradul-vechiu, cum se cade fiind scutit, să póta înflori și să ia crescământ și putere aducătoare de nădejde augustului tron crăiesc, al țerii și al omeniei; apoi clerul și neamul românesc eșind odată din întunerecul nesciinței și îmbrăcat fiind cu temeiurile moralității creștinesci, să învețe și să împlinescă datorințele sale ca un om creștin, cetățen bun, și credincios și neîndepărtat supus tronului Maiestății Vóstre. De nu va întrebuița milostiva vindecare la bun timp, clerul românesc dimpreună cu învățătorii școlilor, în care limba sârbéscă se predă în mai multe diecese, ca o învățătură de căpetenie, ca într-o asemenea chip însuși poporul românesc să se schimbe și să se transforme. Încât este întinsă acésta silință a lor din cuvântul sus adus, când s'a ținut sinodul național în Timișóra la anul 1790, se înțelege și din reprezentanța din dieta crăimei, ținută la anul 1792, pentru de a derădăcina cancelaria iliricéscă, la Maiestatea Vóstră sub *c*) cu aplecăciune ni-se vede.

Pentru acésta, clerul și neamul românesc cu prea aplecate genunche supunându-se érași se rógă ca, după mórtea lui Pavel Avacumoviciu episcopul diecesei Aradului, în locul lui să li-se dea episcop de neam român, și ca Escelenției sale metropolitului Carlovițului, să binevoéscă timpuriu a-i porunci ca nu după întrodusul obiceiului, în sinodul seu cel sârbesc, să alégă episcop pentru diecesa românéscă, așisderea să se milostivéscă a îngădui clerului diecesan, ca după norma și orânduéla clerului neunit din Ardeal, să se alégă trei candidați români pentru episcopatul diecesei acesteia, și pe acestia să-'i propună prin dicasterii Maiestății Vóstre pentru milostiva anumire.

Acésta negrăită milă și îndurare a Maiestății Vóstre cesaro-crăiescă, pentru de a întemeia și a ridica fericirea sa și a următorilor sei, nu atât cea vremelnică cât cea vecinică, neamul și clerul românesc cu nemuritoare mulțămire și cu pururea vecuitoare credință înalt o va cinsti.

Pre lângă care cu supusă aplecăciune rămânem a Maiestății Vóstre umiliți și pururea credincioși supuși: *Tot clerul și poporul românesc.*¹⁾

¹⁾ „Biserica și Școla“ Nrii 27 și 28 anul 1878.